

הרבני תורה

יו"ל ע"י ביהמ"ד וכולל אברכים דרכי תורה - וכולל שערים המצויינים - רחובות

דבר המצרפת

"כל דכפין ייתי וייבול"

בספר 'כסא דוד' לרבניו החיד"א (דרוש ז') הביא מדרש חז"ל שכשיצאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה. [וכוונתו לדברי התנא דבי אליהו רבה (פכ"ד) "יוצאי מצרים מצוה אחת היתה בידן והיתה לפני הקב"ה נוחה הרבה יותר ממאה מצוות. ומהי המצוה אחת שהיתה בידם? שעשו כולם אגודה אחת וכתרו ברית לגמול חסד זה עם זה"].

וביאר החיד"א בשם הרב מהר"א מיוחס זצ"ל על פי דברי המדרש (יות רבה ה, ד) "בא וראה כמה גדול כוחה של צדקה וכמה גדול כוחן של גומלי חסדים, שאין חוסים לא בעל כנפי שמש ולא בעל כנפי כרובים ולא בעל כנפי שרפים אלא בעל מי שאמר והיה העולם, שנאמר (תהלים לז, ה) "מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בעל כנפיה יחסיין".

והנה בעלי כנפים הם השמים של מעלה, והשמייענו המדרש שבעלי צדקה וגמ"ח אינם תלויים ומונהגים בעניניהם על ידי שר או מלאך, אלא מושפעים ישירות מאת השי"ת. ומשום כך כשיצאו אבותינו ממצרים כרתו ברית לעשות חסד זה עם זה בכדי שלא תהיה הנהגתם על ידי שום שר אלא על ידי השי"ת בעצמו, ולכן זכו ל"יוה" הולך לפניו יומם בעמוד ענן" וכו' (שמות יג, כא).

וכתב בדרושי העל"ח (דרוש לז' קודם שבת הגדול) "כשיצאו ישראל ממצרים כרתו ברית לעשות צדקה זה עם זה, ולכן ראוי להרבות צדקות לעניים, כי צרכי הפסח מרובים, וכשם שנעשה נסים ונפלאות לאבותינו כן עתיד הקב"ה לעשות עמנו".

והיינו כי כידוע האורות של המועדים חוזרים ומאירים בכל שנה, והרועה לזכות להשפעתם צריך לאחוז בדרכי אבותינו. וכשם שאבותינו זכו להגאל מתוך ברית החסד שכתרו זה עם זה, כך אנו זוכים לבחינת הגאולה הכללית והפרטית שבחג הפסח על ידי ריבוי צדקה וקמחא דפסחא למי שאין היכולת בידו לחגוג את הפסח כראוי.

זו גם הסיבה שאת ליל הסדר פותחת האמירה "כל דכפין ייתי וייבול", כי הצדקה היא שעמדה לאבותינו והיא שתעמוד לנו לזכות לגאולה בחסד וברחמים. ועל כן אליכם אישים אקרא, בואו ותרמו בעין יפה דמי קמחא דפסחא וצרכי החג בעבור משפחות האברכים היקרים שבמוסדותינו שמוסרים נפש בכל ימות השנה בעמל התורה. תנו לבכם לאחוז בברית החסד שכתרו אבותינו בצאתם ממצרים, ובעבורה תושפעו שפע ברכה והצלחה עד בלי די. [לפרטים ראה בגב העלון].

שבת שלום !

מצורות הפרשה

אהבת ניסן

הרה"ג רונן גולן שליט"א
ראש כולל "שערים המצויינים"
ומח"ס "רינונה של תורה"

הקשר שבין התשליך בראש השנה לשיבת מים שלנו, והמכנה המשותף שבין אי אכילת אגוזים בראש השנה לחלוקת אגוזים לתינוקות בליל פסח בקדמונים מבואר שלעומת חודש תשרי שבו עושים ישראל תשובה מיראה, הרי שחודש ניסן הוא החודש של התשובה מאהבה. וכן מצאנו בדברי האלשיך (שמות יב, יג-כ), שלפני שנגאלו אבותינו ממצרים עשו תשובה מאהבה. ולשם כך נצטוו לתת את דם הפסח על המשקוף כדי שיהרהרו בתשובה, ויחשבו שבעוונותיהם היה ראוי לעשות בהם מה שעשו לקרבן הפסח, אלא שהקב"ה ברוב רחמיו חס עליהם, ונתן את הטלה תמורתם, וע"י כך עשו תשובה מאהבה.

וזהו שנאמר (שמות יב, יג) "וראיני את הדם ופסחתי עליכם", שלא נאמר "וראיני הדם" אלא "את הדם", כי כידוע המילה "את" באה לרבות, וכאן רמז הכתוב במילה זו למלאך היוצא מן הדם, כי ע"י ראיית הדם עשו ישראל תשובה מאהבה, ונהפכו להם הזדונות לזכויות (ע"פ יומא פו:), ונברא מלאך קדוש מזכויותיהם, וכשראה ה' את מלאכי הזכויות הללו חמל עליהם ופסח מעל בתיהם.

ודבר נפלא כתב השם משמואל (פר' צו - שביעי של פסח), כי כיון שהשב מאהבה נהפכות לו זדונות לזכויות, א"כ ישראל שהיו שקועים במ"ט שערי טומאה, ושבו מאהבה בימי חודש ניסן, זכו להשיג מ"ט שערי קדושה, כי חבילות העבירות שהביאום למ"ט שערי טומאה, נהפכו לזכויות, והביאום למ"ט שערי קדושה.

ומה יומתק לפי זה מה שמביאים בשם השר שלום מבעלזא זי"ע בטעם הענן שנוהגים לשאוב מים שלנו לאפייית המצות בערב פסח, ובקשר שבין מנהג זה לבין התשליך בראש השנה. כי בחודש תשרי עושים ישראל תשובה מיראה, והולכים בראש השנה לים כדי להשליך אליו את כל החטאים. אך בחודש ניסן עושים ישראל תשובה מאהבה, ונהפכות להם הזדונות לזכויות, ולכן הולכים לשאוב מים שלנו, כדי לשאוב ולהחזיר אלינו בחזרה את כל הזדונות שהשלכנו לים בתשליך, כיון שהם נהפכו לזכויות ע"י תשובתנו מאהבה, ואנו חפצים בהם.

ויש לחרוז בפרשת הדברים את דברי הרה"ק ר' ישראל מרוזין זי"ע, בטעם מה שניהגו לחלק אגוזים לתינוקות בליל פסח. כי הנה כתב הרמ"א (א"י"ח תקפ"ג, ב) שיש מדקדקים שלא לאכול אגוזים בראש השנה, כי "אגוז" בגימטריא "חטא" [בלא א]. ואמנם זהו דוקא ברה"ה, שבו שבים מיראה והזדונות נעשות כשגגות, ולכן אין ראוי לאכול אגוז המרמז לחטא. אך בפסח ישראל עושים תשובה מאהבה, ונהפכים הזדונות לזכויות, ולכן אדרבה ראוי לאכול בו אגוז שמרמז לחטא, להורות שהזדונות נהפכו לזכויות, והן מליצות בעדנו.

ובדרך זו ביאר בשו"ת בית שערים (א"ח ס"י קמב) את המחלוקת (ר"ה יא:) אם בניסן או בתשרי עתידים ישראל להיגאל. כי אף שבכל יום מצפים אנו לגואל, מכל מקום זהו רק לגבי גאולת "בעיתה", אך גאולת "אחישה" לא תהא אלא בתשרי או בניסן, כיון שדרשו (סנהדרין צט:): "זכו- אחישה. לא זכו- בעתה", והיינו שרק כשישראל עושים תשובה בבחינת "זכו", הרי הם ראויים להיגאל, וכיון שתשרי או ניסן הם החודשים המסוגלים לתשובה, לכך תתרחש בהם גאולת אחישה. ובהז נחלקו רבותינו, כי יש אומרים שרי בתשובת תשרי מיראה כדי שיהיו ישראל בבחינת "זכו" ויזכו להיגאל. אך יש אומרים שתשובה כזו אינה מספקת, ורק בחודש ניסן המסוגל לתשובה מאהבה יכולים ישראל להיגאל בגאולת אחישה. וזהו שאמרו "בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל", כי כשם שנגאלו אבותינו ע"י תשובת ניסן הנעשית מאהבה, כך אנו ניגאל בחודש זה אם נתעורר לשוב אל ה' מאהבה.

והשפת אמת (ליקוטים לר"ח אדר) כתב, שכשם שאלול הוא חודש ההכנה לתשובה מיראה של תשרי, כך אדר הוא חודש ההכנה לתשובה מאהבה של ניסן. והיינו ע"י ריבוי השמחה באדר, שמכוחה באים לתשובה מאהבה. והוסיף, כי חודש אדר ועשרת הימים הראשונים של ניסן הם מ' יום, כנגד מ' יום שמר"ח אלול עד ליוה"כ, וזהו שהשוו בוה"ק את י' בניסן ליוה"כ שהוא ביום י' לחודש תשרי. ובדרך זו ביאר השם משמואל (פר' צו תרפ"ב), את הטעם שהודיע ה' לישראל על קרבן הפסח בר"ח ניסן, אף שמקחו היה רק בעשור לחודש. כי עשרת הימים הראשונים של ניסן הם עשרת ימי תשובה מאהבה, כנגד עשיית מיראה שבחודש תשרי, וכיון שרצה הקב"ה לזכות את ישראל, שישובו אליו מאהבה, וזכות התשובה תעמוד להם להיגאל, לכך הודיע להם על הפסח מר"ח כדי שישובו אליו מאהבה.

שאלה:

תנור אפיה חשמלי שאופין בו חמץ האם אפשר להכשירו לפסח על ידי שיסיקנו כדי לאפות בו עוגות לפסח?

תשובה:

א. תנור חשמלי או גז אם הוא בן יומיו ישנה אותו מעת לעת (24 שעות) לפני הכשירו כדי שיחשב לנותן טעם לפגם, ואחר כך יקנה אותו היטב שלא יאשר בו שום חשש חמץ בעין, ויסיקנו היטב במידת החום הגבוהה ביותר למשך כשעה, ובהו יוכשר להשתמש בו בפסח. אולם התבניות שבאים במגע ישיר עם החמץ ואי אפשר ללבנם (כיוון שצריך ללבנם באור עד שיהיו ניצוצות ניתזים מהם ועל ידי זה יתקלקלו) יקנה חדשים לפסח (יח"ד ח"ב – ס"א).

ב. ידוע דעתו של מרן הגר"צ אבא שאול זצ"ל שהורה שאין אפשרות להכשיר תנור אפיה לפסח על ידי שיסיקנו בחום גבוה, אלא יש לסוגרו לפני הפסח על ידי חבל או ישים מדבקה לסימן שזה תנור חמץ שלא יבוא להשתמש בו. וטוב לנקותו מהשומן הדבוק בו. אך יש אפשרות להשתמש בו אחר שיכשירו ע"י שישים ניר אלומיניום עבה ויצפה כל התנור מכפנים וישתמש בתבניות אפיה חדשות או חד פעמיות (הובא באור"ח צ"ח ג"פ – ב).

ג. בשעת הדחק גדול כגון בתי אבות או מסעדות בהכשר הרבנות שעובדים עד ערב הג ואין זמן להתמין שיעבור מעל"ע (24 שעות) יש אפשרות ע"י שינקה היטב התנור ויפגום הבלוע ע"י חומר פוגם כמו מזיק או סנטמוריץ ואח"כ יסיקנו שעה בחום הגבוה ביותר.

ד. באופן שמכשיר תנור אפיה לפסח ע"י היסק רצוי שכל האפיה לפסח יעשה מערב פסח שזה יותר קל מבחינה הלכתית לפוסקים רבים שחמץ היתרא בלע. ואם התנור אינו בן יומיו אף לשיטת הרמ"א זה יותר קל, דבזה לכו"ע לא אמרינן חזור וניעור ויש כאן ג' נוס' קודם זמן איסורו, וכן ראוי להדר.

ה. תנור במשך השנה שרוצה להשתמש בו למאכל בשר או למאכלי חלב אם הוא מיוצאי ספרד שנוהגים כשו"ע מותר להשתמש בו גם לבשר וגם לחלב ע"י חימום התנור בחום הגבוה ביותר מטעם שנבלע בשר לבד או חלב חשיב היתרא הבלע, וההיתרא די בחום גבוה כדי ליבון קל או בהגעלה לבד באופן שאפשר דינו כנותר [דאף שבלע ע"י האור מגעילין ברותחין דהיתרא בלע] כמבואר בב"י סימן תקט' בשם מרדכי בסמ"ק לענין ליבון מכלי בשר לחלב דליבון קל לא גרע מהגעלה, וכמובן התחליף תבניות כיון שלא מועיל להם הגעלה וליבון קל משום שבאים במגע ישיר עם הבשר וצריכים ליבון עד שניצוצות ניתזים ממנו. וראה להלן אות ט.

ו. תנור "מיקרו גל" רגיל המשמש אך ורק להפשרת מזון או לחמם את המאכל, יש המתירים להשתמש בו לחלבי ולבשרי באופן שהמאכל עטוף הרמטית או מונח בכלי סגור היטב, ולפרוה לא צריך כיסוי כלל (ספר הכשרות עמ' מח).

ז. ובמיקרו גל כזה האמור לעיל שנטרף ע"י מאכל איסור יש לנקות היטב ולהרתיע כוס מים וזו הכשרתו והטעם שהדפנות אינן מתחממות ורק לבני אשכנז ראוי לישוף מים חמים על הצלחת כעירוי מכו"ר, ויש המחמירים להמתין מעל"ע לפני הכשרתו, וכן דעת הגרי"ם א"תהו זצ"ל בסכמה לספר המשבת היהודי.

ח. לענין הכשרתו לפסח – בליקוי כתב ראוי שלא להשתמש בו לפסח, אכן אם צריכים לחולה או למי שבכל זאת רוצה להשתמש בו יש להכשירו ע"י העמדת כלי עם מים וחומר ניקוי חריף שפוגם הבליעה שבדפנות ולהפעילו בתוך התנור עד שיספגו הדפנות את האדים ולהשתמש בו כשהאוכל עטוף לחלוטין (ילקו"י ח"ה עמ' שס'), ולדעת מרן הגרע"י שליט"א אם משתמש תדיר כגון בחנויות ראוי שלא להכשירו לפסח. ובשם הגריש"א שליט"א כתב בספר הכשרות דאם נאסר ע"י בשר וחלב אפשר להכשירו כנ"ל (ע"י כוס), וכנראה כוונתו דהוי היתרא בלע, אבל באופן שנטרף בשאר איסורים או לפסח אין להכשירו כלל אלא ישתמש ע"י כלי סגור באופן הרמטי.

ט. שאלה: האם שימוש בתנור אפיה אחד למאכלי בשר וחלב יש בו איסור ריחא וזיעא?

תשובה: הרמ"א כתב יו"ד סי' קח סעיף א' אם אפו או צלו איסור היתר תחת מחבת אחת מגולין אסור אפילו בדיעבד אבל בזה אחר זה אין לחוש (או"ה) אלא אם כן הזיע משניהם דאז אסור אפילו בזה אחר זה אם היו שניהם מגולים דהוי ככיסוי קדירה [הובא סי' צ"ב סעיף ח' בשם תשובת הרא"ש] דהזיעה עולה ונבלעת בקדירה ואוסרתה עפ"ז פסק בשו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' קלו' שח"ו להתיר לכתחילה לאפות בתנור אחד מאכל בשרי אחר מאכל חלבי ואף בדיעבד יש סברא גדולה לאסור וז"ל שו"ת יבי"א ח"ה יו"ד סי' ז' שיש לאסור ע"פ המבואר בתשובת הרא"ש בדין מחבת שהזיע עולה ונבלעת בקדירה ואוסרתה בדגו"מ שם שגם המחבת שלמטה נאסרת וכך פסק מרן הראשון"צ דיש לזהר שלא להשתמש בבשיל לח בקדירה מגולה אפילו אחת מעל"ע ורק באוכלין כגון אפית עוגות גבינה לאחר צלית בשר צדעת הסוברים שאין דין זיעה באוכלין

ולכן התיר להשתמש בתנור לאחר מעל"ע (24 שעות) של צלית בשר לאפות עוגת גבינה ומגש מיוחד לגבינה בתנאי שיסיק התנור לפני האפיה 20 דקות על החום הגבוה שיסלק את זיעת האוכלין הנשארת והנוהגים להתיר בזה אף בתוך המעל"ע יש להם על מה שיסמוכו ובאגרי"מ ח"א יו"ד סי' מ' ובסוף סי' נט' כתב שבאפיה מסתבר שאין לחוש לזיעה ומתיר בזה אחר זה וידוע דעת הגר"ן ר' שלמה קלוגר שהתיר בישול בשר אחר חלב בתנור אחד דאין לחוש לזיעה אחר זיעה ועיין ביבי"א שם שדחה סברא זו מההיא סי' צב' מזיד מכסה הקדירה מתשובת הרא"ש. ובדין ריחא בתנור לבשר אחר חלב כתב הרמ"א דאין לחוש בזה אחר זה ובש"ך ס"ק יב' דאין לחוש דריחא ופיטום וכלי יחזור ויפליט לאוכל ואף בבן יומיו.

שאלה: האם צריך הכשר לתרופות וויטמינים לפסח?

תשובה: לגבי חולה שיש בו סכנה יקנה התרופה קודם הג הפסח ויכוון שאין חפץ לזכות בחמץ. ואם התיך נהנה בהם יתן בו דבר מר שיהיה לא כדרך הנאתו. ולגבי חולה שאין בו סכנה: תרופות שיש להם טעם והתיך נהנה בו כעין כדורי מציצה אין להתיר. ואם אין להם טעם מותר להשתמש בהם, וטוב שיהיו עשויים מלפני פסח. וגדר חולה שאין בו סכנה הוא כל שיש לו כאבים חזקים והכאב מפריע לו, ואפ' כשלא נפל למשכב, כגון חולי עיניים וראש שפטורים מתענית, אך יש למיחש בעלמא יש להשתדל ולהימנע מכדורים שיש בהם חמץ וכגון כאב ראש קל וכד'.

ולגבי ויטמינים הואיל ועשויים גם לבריאים אין להשתמש בוויטמינים שמעורב בהם חמץ.

מקורות וציטוטים

- א. כתב הרמב"ם בפ"ז מחמץ ומצה ה"י "וכן הקילור הרשייה האספולנית והתריאק שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח שהרי ניפסדה צורת החמץ" עכ"ל. ונתבאר דבריו שכל אלו הדברים עושים אותם לרפואה והואיל ואין עליהם צורת חמץ לכן אין עוברים עליהם בכל יראה ובל ימצא, אך באכילה אסורים, וכמו שדייק מהרמב"ם "מותר לקיימן" דמשמע שלא עוברים עליהם בלאו אך אסור לאתלם. וכן כתב בהל' יב' "דבר שנתערב בו חמץ ואינו מאכל אדם כלל ושאינו מאכל כל אדם כגון התריאק וכיוצא בו אע"פ שמותר לקיימו אסור לאוכלו עד אחר הפסח". וכן הוא בשו"ע סי' תמב' סע' ד עיי"ש.
- והקשה החו"א דמדברי הרמב"ם מוכח דבר שנפסל מאכילת אדם מותר לקיימו בפסח, ואם כן מדוע לגבי פת שעיפשה דוק כשנפסלה מאכילת כלב אין צריך לבער, אך אם נפסל רק מאכילת כלב צריך לבער.
- ותירץ, שלגבי פת שעיפשה הואיל וראוי לחמץ בה עיסות לכן צריך שתפסל מאכילת כלב, מה שאין כן בתריאק שאינו עשוי לחמץ בו לכן מותר אף שנפסל רק מאכילת אדם.
- ב. והנה כתב בשו"ע (סי' תמו סע' ד') "אם נתערב החמץ קודם הפסח ונתבטל בשישים אינו חוזר וניעור בפסח לאסור במשהו ויש חולקים". וקיימא לן סתם ויש הלכה כסתם. והקשו האחרונים דזה סותר להמבואר בשו"ע בסי' תמב' דפסק שם כהרמב"ם שכל שנפסל מאכילת אדם קודם הפסח אסור לאוכלו בפסח, ואילו הכא בסי' תמו' פסק דכל שנבטל בשישים קודם הפסח אינו חוזר וניעור ויהיה מותר לאכול. ומדברי הרמ"א בסי' תמו' משמע דדברי השו"ע סותרים והעיקר להלכה כמו שכתב בסי' תמו' דאינו חוזר וניעור ומותר באכילה (ובדעת הרמ"א צ"ל דווקא ביבש ולא בלח עיי"ש). והפ"ח כתב לחלק בין תערובת שעשה בידיים לתערובת שנעשת ממילא, דבסי' תמב' מדובר שעשה בידים את התערובת ולכן אסור באכילה, אך בסי' תמו' מדובר בנעשה ממילא.
- ובכסא אליהו (סי' תמו סק' ז') ביאר דהואיל והלכה שדבר המעמיד אפילו באלף לא בטל, א"כ בסי' תמב' מדובר בחמץ שמעורב בתריאק ונחשב לדבר המעמיד ולכן אסור באכילה, משא"כ בסי' תמו' ששם אין דבר המעמיד.
- ובכף החיים בסי' תמב' כת' ליישב דבסי' תמב' ניכר החמץ משא"כ בסי' תמו' אין חמץ ניכר. וע"פ באור"ח צ"ח הל' ב' בהקדמה שהביא בזה עוד תשובות.
- ג. ולפי המבואר יש להתיר לחולה שאין בו סכנה כדורים ותרופות שאין בהם טעם וע"פ שעשויים בידים כיון שהואיל ועשויים לרפואה אין חשש של גזרה שמה ועשוי ממזיד, דמקום חולי לא גזרו רבנן. וגם לטעם של דבר המעמיד כתב ביהודה דעת (ח"ב סי' ס') דחשיב זה וזה גורם, שהואיל והתרופות עשויים גם מדברים שאינם חמץ הרי זה וזה גורם עיי"ש. ואם אין חמץ ניכר אין שייך לחמץ את החמץ. ועיין ברמב"ם בפ"ה מיסודי התורה ה"ח שכתב "אבל שלא כדרך הנאתו כגון שעושין לו רטייה או מלוגמה מחמץ או מערלה או משמהין אותו בדברים שיש בהן מר מעורב עם איסורי מאכל שהרי אין בהן הנאה לחיך הרי זה מותר ואפ' שלא במקום סכנה עכ"ל. ומבואר דלחולה שאין בו סכנה התירו כל שאין חתך נהנה בזה דאין אכילה בכך, ואם כן בתרופות וכדורים הואיל ואין דרך הבריאים לבלועם ורק כהם בולעם לכן כל שאין בהם טעם ודאי נדחשב שלא כדרך אכילתו בכך אם יש בהם טעם אסור נדחשב דרך אכילתו בכך. וכן ויטמינים דהואיל שגם בריאים לוקחים לחיזוק הגוף נחשב דרך אכילתו בכך אפ' שאין בהם טעם ואע"פ שבוטלים אותם (וע"פ בשו"ע מנחת שלמה ח"א סי' יז).
- ד. ברם, הקשו באחרונים דהואיל ואוכל (ובלוע) חשוב "אחשביה", ואף בדברים שאין דרך אכילה בכך כאשר אוכל אותם מתשיבים לאוכל. ותירץ החו"א דהואיל ודעתו על הסמים להכי אין בכך אחשביה, דאין חפץ בחמץ וכל דעתו רק על סמים. וכן דעת האגרות משה ח"ב או"ח סי' צב'.
- ה. אלא דיש לעיין בגדר חולה שאין בו סכנה דלגבי שבת קיימא לן דכל שנפל למשכב נחשב חולי שאין בו סכנה. אך לענ"ד אין בדבר הכרח שהרי כל הטעם הוא שלא יעשה כן במזיד או שיש דבר המעמיד, וא"כ הואיל ועשוי לרפואה אין את הטעמים הנ"ל וכמו שביארנו. וע"פ בשו"ע מנחת שלמה (שם) שנוטה להתיר לכל חולי אף שלא נפל למשכב. וכן נראה מלשון החו"א שכת' להתיר טבלאות רפואה שאין שמועורב בהן קמח הואיל ואין ראוי לחמץ בהן ואין ראויים לאכילת אדם עיי"ש, ומשמע שמתיר לכל רפואה. ולכן כאשר חולה כבר לוקח כדורים חתך עיי"ש, אין צריך לשנות את הכדורים אף אם יש בהם חשש חמץ, אך כשלא לקח ורוצה להתחיל לקחת יבקש מהרופא מרשם של תרופות כשרות לפסח שהואיל וישראל כשרים וקדושים יש להמנע מכל דבר שיש בו חשש חמץ. ומי שיש בביתו תרופות שיש בהם חשש חמץ יכול להשתמש בהם לאחר פסח.

מהלכות ברכת האילנות (מתוך קיצור שו"ע ילקו"י החדש)

א היוצא בימי ניסן ורואה אילנות שמוציאים פרחים, מברך: "ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות ליהנות בהם בני אדם". ותיקנו ברכה זו לפי שהוא ענין שבא מזמן לזמן באופן מחודש, שאדם רואה עצים יבשים שהפריחם הקב"ה. ואין מברכים שהחיינו על ברכת האילנות. ואין מברכים אלא פעם אחת בשנה, ולא יותר. [ילקוט יוסף, ברכות עמוד תריט].

ב גם בגנים ובמחנות ברכת האילנות, שאין ברכה זו נחשבת כמצוה שהזמן גרמא, שחכמים לא קבעו זמן לברכה אלא מה שמברכים ברכת האילנות בניסן הוא רק מפני המציאות שהאילנות פורחים בניסן, לכן אין זה בכלל מצוות שהזמן גרמא.

ג טוב לברך ברכת האילנות על אילנות הנטועים בגנות ופרדסים שמחוץ לעיר, ומכל מקום אין זה מעכב, ולכן אם קשה לו לצאת אל מחוץ לעיר מסיבת טירדא או חולשה, ומכל שכן מפני חשש ביטול תורה, יוכל לברך ברכת האילנות גם על אילנות שבתוך העיר. [ילקו"י על הלכות ברכות עמוד תריט].

ד אין לברך ברכת האילנות אלא על אילנות של מאכל כשיש בהם פרחים, אבל על אילני סרק שאין מוציאים פירות אין לברך.

ה מצד הדין די בשני אילנות אפילו ממין אחד. והמברך על מיני אילנות הרבה הרי זה משובח. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תריט].

ו אילנות המורכבים מין בשאינו מינו, יש אומרים שאין לברך ברכת האילנות עליהם, שהואיל וקיומם נגד רצון הבורא, אין לברך ולהודות להשי"ת על כך, ויש חולקים ואומרים שהברכה היא על כללות הבריאה, ולכן יוכל לברך על אילנות מורכבים. ואע"פ שהרובה לסמוך על סברא שניה לברך עליהם אין למחות בידו, מכל מקום הבא להמלך מורים לו שלא יברך, שספק ברכות להקל. ואף בפירות הדר שיש פוסקים המקילים בו לענין הרכבה, אפילו הכי כיון שיש מחמירים בזה, וכן נקטינו לדינא לפתחלה, ולדעת המחמירים הרי אינו יכול לברך על זה, ממילא יש לנו לחוש לדעתם לענין ברכה. ואף שאין הספק בברכה עצמה, מכל מקום הרי אין לנו דעת מרן שמכשיר, והדרינו לכללא דספק ברכות להקל. וגם ספק ספיקא בברכות לא אמרינו, גם בדבר שהברכה נגדרת. ומ"מ המברך יש לו על מה שיסמוך.

ז ומיהו סתם אילנות אין לחוש בהם שמא הם מורכבים, ומותר לברך עליהם ברכת האילנות בלא כל חשש, שהולכים אחר הרוב, ורוב אילני מאכל אינם מורכבים.

ח מותר לברך ברכת האילנות בשבת ויום טוב, ואין לחוש ולגזור פן ישכח ויתלוש מפרחי האילנות בשבת. אלא שלפתחילה מהיות טוב יש לברך ברכת האילנות בימות החול, כשאין חשש שיפסיד הברכה, אבל בסוף חודש ניסן כשיש חשש שלא יראה יותר אילנות של מאכל עם פרחים, אין להימנע מלברך ברכה זו בשבת. [ילקוט יוסף, ח"ג דיני ברהמ"ז וברכות עמוד תרכ. ודלא כהאר לציון שחשש משום בורר הניצוצות, שכבר כתב הרדב"ז דגמרא וקבלה הלכה כהגמרא].

ט אם לא בירך ברכה זו עד שגדלו הפירות, שוב אינו מברך. וכל שנפלו הפרחים, אפילו לא גדלו הפירות באופן שראויים לאכילה, רק התחיל גידול הפרי, אין לברך ברכה זו. ומכל מקום, אילן שהתחילו לגדול בו חלק מפירותיו, אם יש בו עדיין פרחים וניצנים, מברך עליו ברכת האילנות.

האגדה ודרוש

הרב לירן עימנו שליט"א

סוד האגדה ו'חד גדיא'

הנה שרים אנו בכל שנה בסוף ליל הסדר את הפיוט "חד גדיא". ולפי פשוטו אין כל כך קשר בין פיוט זה להגדה של פסח ולליל הסדר.

ובספר "ומתוק האור" מאת הגאון ר' שלמה לוינשטיין שליט"א מצאנו ביאור נפלא בענין זה. והוא על פי דברי המדרש הידועים בענינו של אברהם אבינו (ב"ר לר, יג). שכידוע תרח אביו של אברהם היה עובד צלמים והיתה לו חנות מלאה בפסלים, ופעם אחת הושיב את אברהם בנו למכור בחנותו, וכל אחד שהיה נכנס כדי לקנות היה אברהם שואלו בן כמה אתה? והיה מוכיחו, וכי אינך מתבייש לעבוד ולסגוד להבל וריק?! והיה אותו אדם יוצא בפנים נפולות וידיים ריקות. וכך היה עושה לכולם. והנה הגיעה אשה אחת עם קערה מלאה בפסלים, ופעם אחת הושיב אותה לפני הצלמים. מיד לקח אברהם מקל והחל לשבור את כל הפסלים והשאיר רק את הגדול שביניהם ונתן המקל בידו... כשהגיע אביו חשכו עיניו ושאלו לפשר הדבר והחל אברהם לספר את כל אשר אירע, שנכנסה אשה ובידה קערה והחלו הפסלים לריב למי שייכת הארוחה עד שהחליט הגדול בחבורה לקחת מקל ושבר את כולם. תרח אביו השיב לו לפי תומו "וכי פסל יכול לזוז?", ואברהם ענה כנגדו ישמעו אוזניך מה שפירך מדבר.

החליט תרח לקחת את אברהם לנמרוד. ומסופר במדרש שהיה ויכוח בין אברהם לנמרוד. נמרוד אמר לו אם אתה לא רוצה לסגוד לפסל, תסגוד לאש. ואברהם ענה לו, אם כבר עדיף לסגוד למים שהם יכולים לכבות את האש. וכשהשיב לו נמרוד, אם כן תסגוד למים, ענה לו אברהם עדיף לסגוד לעננים שהם אלו שמביאים את המים. וכך ענה לו כנגד כל כח וכח מכותות הבריאה עד שנמרוד התרגז והשליכו לכבשן האש.

וזהו אף ענינו של הפיוט "חד גדיא", כי כידוע מצרים היו עובדים לטלה ולגדי. ועל כך טענו כלפיהם ישראל - "ואתא שונרא ונשך לגדיא", כלומר, מדוע אתם עובדים לגדי, אם כבר עדיף שתעבדו לחתול שחוק מהגדי ושורף אותו. ובאמת המצריים קיבלו את הטענה הזו, ואמותו היום ואילך התחילו לעבוד לחתול. אך ישראל טענו שוב "ואתא כלבא ונשך לשונרא", שהרי הכלב יותר חזק ומן הראוי לסגוד לו. ושוב קיבלו עליהם מצרים שמהיום יעבדו את הכלב. וכן חוזר חלילה היו אומרים להם ישראל, עבדו למקל שהיכה את הכלב, או לאש ששרפה את המקל, או למים שכיבו את האש, וכן את השור ששתה את המים, או את השוחט ששחט את השור, או את מלאך המות שנטל את נשמתו של השוחט. עד שהגיעו לגולת הכותרת ומי הוא זה ואי זה הוא הקב"ה שהוא מלך מלכי המלכים שהוא כל יכול וביכולתו לשדד את כל המערכות כולן.

ולפי זה מבואר היטב הקשר שבין ההגדה לבין הפיוט חד גדיא. כיון שגם ההגדה וגם חד גדיא תכלית אחת להם, לפרסם ולהודיע את אפסיות האילילים וכי שווא והבל המה, ולא יאתה העבודה כי אם לה' לבדו.

מועד במועד

הרב ראובן בן משה שליט"א

מהלכות הכשר כלים לפסח

- א. כלים שמשתמשים בהם בחמץ במשך ימות השנה, אסור להשתמש בהם בפסח מבלי שיכשירם כדת, וכפי תשמישו של הכלי כך דרך הכשרתו כי כבולעו כך פולטו.
- ב. כלים שהשתמש בהם ביבש דהיינו שלא באמצעות נוזלים וכגון שיפודים רשת צלייה תבניות אפיה הכשרם שצריכים ליבון חמור באש עד שיהיו נצוצות של אש ניתוין מהם, שע"י כך נשרף כל החמץ הבלוע בהם, ואין צריך לנקות הכלים קודם הליבון כיון שהאש שורפת גם את הלכלוך שעליהם.
- ג. כלים שהשתמש בהם לבישול עם נוזלים כגון סירים צריכים הגעלה במים רותחים בכלי ראשון שעל גבי האש או חשמל וע"י כך נפלט כל החמץ שבכלי. וקודם ההכשרה צריך לנקות את הכלי היטב מכל ממשות של לכלוך וחלודה ובפרט במקום חיבור הידיות וכדו', ואם לא עשה כן, צריך לנקותם ולחזור ולהגעילם שנית.
- ד. כלים שהשתמשו בהם לדבר חריף כגון מכתשת של תבלינים וכן כלי שמחמיצים בו את העיסה אע"פ שהם בצונן צריכים הכשר בהגעלה כדלעיל.
- ה. הצובה שמנחים עליה סירים על גבי האש או כיריים של גז יצריך לנקותה היטב ולהגעילה ברותחים ואם עירה עליה מים רותחים מכלי ראשון הוכשרה בכך (חזון עובדיה פסח עמ' קלו). ויש המצריכים לה ליבון (רב פעלים האו"ח ד' סימן יז) ולכן טוב יותר ללבנה לכל הפחות ליבון קל ובפרט שקשה לנקותה מכל ממשות של לכלוך.
- ו. פלאטה חשמלית הכשרה כמו הצובה, ומכיון שאי אפשר ללבנה טוב יותר שיכשירה כמה שאפשר וישתמש בכיסוי נייר כסף עבה כל הפסח.
- ז. מחבת שמשגנים בה בכל השנה חמץ די לה בהגעלה כדי להכשירה לשימוש הפסח (והוא הדין כשבא להכשירה משימוש של בשר לשימוש של חלב, אך אם אירע שנשרפה צריכה ליבון חמור באש) (שם עמ' קלח).
- ח. הכשר זה מועיל בכלים העשויים ממתכות שונות או בכלי עץ או בכלי אבן וכן בכלים העשויים מסוגי הפלסטיק. אבל כלי חרס אינם יוצאים מידו דופיים לעולם דהיינו שכל כמה שישגעילו אותם ימשיכו ויפלוט מעט ממה שבלעו. ולכן אין להם הכשר בהגעלה. ואף ע"י ליבון אין להכשירם על אף שהליבון שורף כל הבלוע בכלי, שכיון שיכול הכלי להבקע בליבון חששו חכמים שלא ילבנו כראוי. ומזה אנו למדים לכל כלי שיכול להתקלקל במעשה ההכשרה וכגון ליבון תבניות אלומיניום וכן הגעלת סוגים מסוימים של כלי פלסטיק (שלא עומדים בחום של הרתחה) שלא מועיל לו הכשרה אף אם יעשה אותה כדיון משום שחששו חכמים שיחוס על הכלי ולא יכשירו כראוי.
- ט. סירים קרמיים שהם כלים מפח המצופים בעירוב של חומרים שונים ובניהם שחיקת אבנים וחול, דינם ככלי חרס (כיון שעוברין ייבשו בתנור כמו חרס) ואין להכשרם לפסח. והוא הדין לשאר ימות השנה שאם נטרפו אין להם הכשרה.

"ויקחו להם איש שה לבית אבות" (שמות יב, ג)

בעל חי עדין ורך ובשל כך כאשר הוא לוקה באחת מאיבריו כל איבריו מרגישים את הכאב בכך נמשלו בו עם ישראל, כאשר אחד מהם חוטא ח"ו כולם מרגישים שנאמר (במדבר טז, כב): "האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף"? משל לבני אדם שהיו יושבים בספינה, נטל אחד מהם מקדח והתחיל לקדוח במקום בו הוא יושב. אמרו לו חבריו: מה אתה יושב ועושה? אמר להם: מה איכפת לכם, לא תחתי אני קודח! אמרו לו: איך אתה רואה לעצמך, מפני שהמים עולים ומציפים עלינו את הספינה (ראה ויק"ר ד, ו).

והסיבה לכך היא משום שכל ישראל באים ממקור האחדות ואב אחד לכלנו ולכן דרשו (סנהדרין נז, ב. שבעות טל, א) עה"פ (ויקרא כו לו): "וכשלו איש באחיו" שכל אחד מקבל עונש בגלל עוון חברו כאשר לא הוכיחו על מעשיו לפי שכל ישראל ערביין זה לזה. והפכו ובמידה טובה שמרובה ממידת פורענות כאשר עושה ומשה טובה השפעת הטובה היא על כלל ישראל. וזהו אחד השעמים מדוע נצטוונו לצלות את קרבן הפסח כי בצליה הבשר נשאר בשלמותו [ואינו מתפורר לחלקים כמו בבישול] ובוה מסמל הוא את מידת האחדות שישנה בישראל. (עפ"י אלפי ישראל – החי ח"א)

העלון מוקדש לע"נ: המנוח עירו בן אסתר ז"ל * חיים בן פירחה ז"ל * יעקב ניימר בן רחל ורפאל ז"ל * מאיר בן שפרה ז"ל * יעקב בן גורג'יה ז"ל * עזרא בן פרהה ז"ל * הרב משה בן ליהוה ז"ל * חיים בן סליטמן ז"ל * הרור בן ישעיה ז"ל * אליהו בן סולטנה ז"ל * מנשה בן מסעודה ז"ל * אברהם ברי בן רחל ז"ל * אברהם בן יעקב ז"ל * סעידו בן הכיבה ז"ל * עומר בן בת שבע ז"ל * אהרון בן יהוא ז"ל * מרת סעדה בת זיהרה שרה ע"ה * ימנה בת רחל ע"ה * רבקה בת חיה ע"ה * נגיה בת חנה ומשה ע"ה * אפרת בת רבקה ע"ה * רבקה בת לאה ע"ה * לייאן בת אלג'נה ע"ה * פלורי ברוריה בת מרים ומאיר ע"ה * ברוד בת חסן ע"ה * יהודית אודט בת יעקובה ע"ה * המנוח שלום בן חיה חנה ז"ל * בעלז'ה בן רחל ז"ל * חיים ויקטור בן רחל ז"ל * שמעון בן אמליה ז"ל * משה בן הלוימה ז"ל * הרב עובדיה בן יעקב ז"ל * שלמה בן מרים ז"ל * יהוקאל בן ג'ולייט ז"ל * מרת אורית בת הכיבה ע"ה * סעידה בת נעומה ע"ה * ציפורה בת רחל ע"ה * רוגית בת מנטה מרגלית ע"ה * רחל בת ג'רית ע"ה. ת.נ.צ.ב.ה.

רבי יצחק אבוחצירא זצ"ל – ה"בבא האקי"

בכה' אדר ב' חל יום פטירתו של הצדיק רבי יצחק אבוחצירא שנודע בכינויו ה"בבא האקי". הרב נולד בריסאני, במחוז תאפילאלת שבמרוקו לאביו רבי מסעוד אבוחצירא, בנו של רבי יעקב אבוחצירא. אחיהם של ר' דוד אבוחצירא, והבבא סאלי, ר' ישראל אבוחצירא.

למד ולימד במרוקו במשך שנים רבות ואף נשא בעול הנהגת הקהילה. בשנת ה'תר"ף עקר מריסאני לעיירה בודניב יחד עם אחיו הבבא סאלי עקב הגזרות הקשות כנגד היהודים בעיירה ובפרט רצח אחיהם הגדול ר' דוד אבוחצירא על ידי השלטונות. בשנת ה'תרצ"ו עבר להתגורר עם משפחתו בעיירה ארפוד שהייתה תחת שלטון צרפתי. שם ניהל את הקהילה ביד רמה. בשנת ה'תש"ה, כשהיה בן 50, עזב את מרוקו ועבר לגור בעיר אוראן שבאלג'יריה, שם התגוררו רבים שעקרו ממחוז תאפילאלת עקב הגזרות הקשות, וחשו בחסרון ההנהגה של ר' יצחק.

אולם, ר' יצחק לא נשאר באוראן זמן רב כיוון שהחלה גאותן של ישראל, וכעבור שלוש שנים בשנת ה'תש"ח עלה ארצה יחד עם בניו ובנותיו שנולדו לו במרוקו ובאלג'יר והשתכן במעברה בגבעת אולגה. כשנודע לראשון לציון הרב בן ציון חי עזיאל על בואו לארץ מיהר אליו לקבל פניו ולכבדו. הרב עזיאל ראה בעיניו את הכבוד הגדול שרחשו לו תושבי האזור, כיצד היו מנשקים את ידיו, שולי גלימתו ואף את האדמה עליה דרך. הרב שידע על גדולתו הרבה ועל השתייכותו למשפחת אבוחצירא והעניק לו את מצנפת הרב הראשי שעל ראשו, ולאחר מכן מינה אותו לרב הראשי לרמלה ולוד. שם כיהן ברבנות במשך כ-20 שנים ופעל רבות למען החינוך הדתי. היה ידוע במופתיו ובברכותיו, וביתו היה פתוח לרווחה לכל נצרך. נהג ללבוש ציצית עטורה בפתיל תכלת.

בכ"ה באדר ב' ה'תש"ל נהרג בתאונת דרכים בדרכו חזרה מנתיבות. הרב היה בדרכו לרמלה לאחר שהשכין שלום בית בין איש לאשתו ולאחר שביקר את אחיו הבבא סאלי. ת.נ.צ.ב.ה.

ידועה הזכות הגדולה של נתינת דמי קמחא דפסחא למי שאין ידו משגת לקנות כראוי את צרכי החג.

אח יקר ! הננו קוראים לך לבא לעזרת עשרות אברכי הכוללים שבמוסדותינו [70 אברכים כ"י] שעמלים בתורה בכל ימות השנה מתוך הדחק. וכבר דרשו חז"ל "אם ביקשת לעשות צדקה עשה אותה עם עמלי תורה"

שווי סל מזון הוא כ- 220 ₪ וסל גדול יותר בשווי 440 ₪

הקב"ה אומר "אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך", בעת שמחתך והכנותיך לקראת החג זכור את עמלי התורה שפרנסתם דחוקה ופתח להם את הכיס ואת הלב. לפרטים נא פנה בהקדם להנהלת המוסדות בטל' 08-9452903

מהנעשה במוסדותינו

♦ תכונה רבה ניכרת במוסדות לקראת זמן קיץ הבעל"ט. בכלל "דרכי תורה" יעסקו בהל' מליחה, בכלל "שערים המצויינים" ימשיכו לעסוק בהל' שבת, ובכולל "שערי בינה" שבקריית עקרון יעסקו בהל' בשר בחלב. וכל זאת בהכוונתם של ראשי הכוללים שליט"א. מהנהלת המוסדות נמסר שיש מספר מקומות מצומצם לאברכים נוספים. אברכים רציניים ומצויינים שחשקה נפשם בלימוד הלכה באופן שיטתי ומקיף ומעוניינים להתקבל למוסדות יצרו קשר עם ההנהלה בטל' 08-9452903. כמו כן יש מוסגרת לבעלי בתים שחשקה נפשם בתורה [לימוד יום שלם. מילגה למתאימים לפי שיקולי ההנהלה].

♦ לאחרונה נערכה סעודת סיום מסכת זבחים שנלמדה על ידי אברכי כולל "דרכי תורה". לאחר מכן החלו בלימוד מסכת מנחות.

♦ כמדי שנה בשנה תערך ברכת האילנות ברוב עם ביום שלישי הבא ר"ח ניסן התשע"א.

יידיעות פי שלום אהלך

פנימיותה של בת מלך

מצינו כי לאור הכלל של "כל כבודה בת מלך פנימה" נתייסדו כמה דינים והלכות בענינים התלויים באשה. ודבר זה מורה שאין זו רק מעלה בעלמא או דרך חסידות, אלא שכך צריכה להראות ולהתנהג בת ישראל בחיי היום יום, וכפי שנהגו אימותינו הצדקניות מדורי דורות. ויש לכך דוגמאות רבות, וכאותו שאמרנו (ד"ר) 'האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם, אסור בכל הנשים שבעולם', שיש לחושש שמא קידש השליח את אימה או את בתה. ולא אומרים בזה שכל דפריש מרובא פריש, שיש שדרכה של בת ישראל לשבת בביתה, ודינה כקבוע.

וכן מצינו במסכת בבא בתרא (ק"ט.) שמי שמת והניח בנים ובנות, הבנות יזונו מנכסיו, והבנים יחזרו על הפתחים, משום שכבודה של האשה לשבת בבית ולא לחזר על הפתחים. וכן אמרו במסכת שבעות (ט.) שאין מזמנין אישה חשובה לבית דין, אלא שולחים לה את סופרי הדיינים וטוענת בפניהם והם מוסרים לב"ד. וכן אין משיביעין אשה אלא בהצנע ואין מבזין אותה לעשות זאת בפני הקהל [כמבואר בערוך ערך הסת].

ובשו"ת מנחת שלמה להגרש"ז אויערבך זצ"ל (ת"א סימן צא) דקדק כן מלשון השו"ע (א"ר"י סימן כא ס"א) שכתב **פגע** אשה בשוק, אסור להלך אחריה, ומשמע שבאמת אין דרכן של נשים להיות בשווקים, ורק על דרך מקרה 'פגע' בה. והוסיף שם, כי כידוע שבדורות עברו היה דרכן של נשים צנועות להיות בבית, שהרי "כל כבודה בת מלך פנימה". וכתב, כי ידועים דברי החתם סופר, שהטעם שנשים אינן מדליקות לעצמן נר חנוכה הוא כדי שלא תעמודנה על פתח הבית הסמוך לרה"ר, שאין זה מדרד צניעות. ודבר זה סותר את הנהגת ה'הנה אהל' של בנות ישראל.

כתובת המערכת: רח' מרגולין 12, רחובות הטל' 08-9452903. פקס: 08-9452903. דואר: salami1@bezeqint.net

שאלות לבית ההוראה: הרה"צ אמנון לימואי שליטא- 052-7656488 הרה"צ אביחי יששכר שליטא- 050-4130321

מפעילויות ביהמ"ד: כוללים לאברכים מצויינים • בימד להוראה לרבנות • כולל ערב • כולל הדף היומי • הנצחה לעד הנפטרים. תרומות בעבור מצות החזקת התורה וכן להקדשות והנצחות בעלון ניתן להפקיד בבנק הדואר ת"ן 8795528 דרכי תורה

דוא"ר להארות והערות, והצטרפות לרשימת התפוצה של המהדורה המקוונת בדוא"ר: Darchait@shtaygen.co.il